

Ivan Kameneč

Viac som prijímal, ako vedel dávať

Písané pre K&K

Smenom Juraja Špitzeru som sa začal stretávať od svojich študentských čias. Vnímal som ho ako publicistu a šéfredaktora *Kultúrneho života*. Mal som k nemu prirodzenú úctu nielen z vekového odstupej jednej či dvoch generácií, ale aj ako k autorovi a vášnivému diskutérovi (občas sa mihol aj na pôde Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.) Nie všetko som o ňom vedel a nie všetkému okolo neho som rozumel. Osobne som sa s ním spoznal až v roku 1970, keď už bol nastupujúcou normalizáciou vyradený z verejného a spoločenského života, zahnaný do súkromia, kde písal do zásuvky o svojich bolestných „všedných dňoch“, ktorých traumatizujúce dôsledky však šikovne skrýval. Vtedy som bol už poučenejší a ani generačný rozdiel sa mi nezdal až taký priepastný.

V študovni Univerzitnej knižnice nás osobne zoznámil vtedajší môj kolega Juraj Fabián, ktorý mu prezradil, že práve dokončujem svoju dizertačnú prácu o dejinách holokaustu na Slovensku. Špitzer prejavil z prirodzených osobných, no vari aj z iných dôvodov o túto tému mimoriadny záujem. Odvtedy, až do jeho smrti, teda takmer štvrtstoročie trvali naše vzájomné osobné kontakty, rámcované množstvom stretnutí, rozhovorov i polemických diskusií. Posledný rozhovor sme mali v nemocnici v Podunajských Biskupiciach. Niesol sa v tradičnom „špitzerovskom duchu“ a ja som netušil, že Ďuro má pred sebou už iba niekoľko týždňov života.

Bol som pyšný, že Špitzer aj mňa zaradil medzi nekonečne dlhý zoznam tých ľudí, s ktorými sa rád stretával. Prirodzene, nebol som na tomto pomyselnom zozname na nejakom poprednom mieste, no mal som dojem (dúfam, že som si to iba nenahováral), že Špitzer má o stretnutia so mnou tiež záujem. Bolo to najmä potom, keď si odo mňa vypýtal rukopis mojej dizertácie, ktorá v tom čase už nemohla byť publikovaná. Po jej prečítaní si ma pozval na rozhovor, na ktorý som šiel s malou dušičkou, lebo som čakal od neho tvrdú kritiku – tým viac, že náš rozhovor uviedol upozornením: Budem k tebe otvorený.

O to väčšie a príjemnejšie bolo moje prekvapenie, keď mi rukopis pochválil, nezabúdajúc ma však upozorniť na jeho niektoré nepresnosti. Po tomto stretnutí som priam rástol od pýchy, lebo moju dizertáciu veľmi pozitívne hodnotil nehistorik, literát, ktorý o téme dačo vedel – z vlastných skúseností i z objektívnych poznatkov. Myslím, že odvtedy som sa stal pre Ďura zaujímavým spolubesedníkom pre naše stretnutia a rozhovory. Veľmi som si cenil jeho dôveru, keď mi dal aj on prečítať rukopis svojich spomienok na obdobie holokaustu.

Prirodzene, pri našich vzájomných diskusiách som vždy viac od spolubesedníka prijímal, ako som mu ja vedel dávať. Ďuro bol vášnivý rozprávač (dakedy sa mi zdalo, že aj fabulátor) a ja som ho s veľkým záujmom počúval. Obdivoval som jeho znalosti nielen v oblasti literatúry, ale aj filozofie, sociológie, psychológie a pod. Rozprávali sme o mnohých aktuálnych veciach, ktoré sa týkali kultúrneho a spoločenského života. Ústrednou témou našich rozhovorov bola nakoniec spravidla vždy problematika holokaustu, ku ktorej sa vracal Špitzer ako pamätník a ja som ju spoznával ako historik. Myslím, že práve v tejto oblasti som mu bol rovnocenným a ním rešpektovaným partnerom. Dvíhalo to moje sebavedomie a potvrdilo sa mi to, keď som neskôr čítal dve „ponovembrové“ Špitzerove memoárové knihy Nechcel som byť Žid a Svitá, až keď je celkom tma, v ktorých sa viackrát odvolával na moje odborné práce. Mimochodom, spomínané knihy sa aj pre mňa stali nielen pútavým čítaním, ale aj trvalou myšlienkovou inšpiráciou.

Vďaka Ďurovi som sa zoznámil s viacerými (žiaľ, dnes už nežijúcimi) ľuďmi, ktorých som dovtedy poznal len z literatúry, resp. z rozprávania. Boli to pre mňa zaujímavé stretnutia a neopakovateľné zážitky, za ktoré som mu dodnes vďačný. Možno, že v jednej veci som Špitzera predsa len sklamal, hoci mi to nikdy nevyčítal: Dakedy v prvej polovici sedemdesiatych rokov mi navrhol, že môže sprostredkovať prenesenie môjho rukopisu o holokauste na Slovensku do zahraničia, aby tam mohol byť publikovaný. Zo strachu som s tým nesúhlasil, alibisticky si to pre seba odôvodňujúc, že text je určený v prvom rade pre domáceho slovenského čitateľa. Paradoxom je, že v osemdesiatych rokoch sa tento rukopis –bez môjho vedomia a zvoľenia – do zahraničia dostal, no už tam nebol zverejnený. (S touto kauzou však Špitzer nemal nič dočinenia.)

Ďuro Špitzer mi (a určite nielen mne) už viac ako 14 rokov chýba. Ostali tu však jeho práce, spomienky na inšpirujúce rozhovory s ním, ktoré mi navyše formou i obsahom oživuje jeho dcéra Zuza. Nie je to málo a som rád, že môžem byť hosťom na myšlienkových a ľudských hodoch, ktoré po Ďurovi ostali a silno rezonujú.